

До проблеми формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи

Соціально-економічний розвиток сучасного суспільства характеризується інтенсивними зв'язками з іншими народами й державами. Розширюється інтеграція виробництва, престижним стає володіння іноземною мовою, а також отримання освіти за кордоном. Знання іноземної мови виступає не лише як засіб спілкування, а стає однією з основних умов професіоналізму, дає можливість отримати високооплачувану роботу [1]. Тому сучасна позиція держави, прагнення країни до світового співтовариства, міжнародне спілкування зумовлюють підвищення інтересу до вивчення іноземних мов, до знання світової культури. Процес розвитку освіти й науки значною мірою залежить від здатності сучасного вчителя стати над національним контекстом, перебороти мовні бар'єри і рухатися в напрямку мультилінгвістичності, бо саме мова вважається одним з найголовніших інструментів людського єднання. Тому завдання суттєвого підвищення ефективності вивчення та викладання іноземних мов вийшло далеко за межі педагогіки та набуло важливого суспільного значення [2].

Підготовка майбутнього вчителя іноземних мов до роботи в початковій школі залишається одним з пріоритетних напрямів європейської освіти.. Адаже кваліфікований вчитель в початковій школі розкриває повноцінний розвиток молодшого школяра. Саме тому перед професійною освітою постає питання вдосконалити систему підготовки вчителів іноземних мов початкової школи в європейських країнах, забезпечивши тим самим єдність базових засад у формуванні фахівця даного напрямку. Актуальним залишається це питання і для української вищої школи.

Як свідчить аналіз педагогічної літератури та наукових матеріалів, підготовка майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи до професійної діяльності набуває статусу актуальної проблеми в суспільстві. Тому різні аспекти формування особистості педагога та питання вдосконалення підготовки фахівців у вищих педагогічних закладах висвітлено

в дослідженнях
О. Абдулліної, О. Дубасенюк, Л. Калініної,
Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Кузя, О. Мороза,
Н. Половникової, В.Редька, І. Самойлюкевич,
В. Семиченко, В. Сластьоніна, Г. Троцко, Н. Хміль,
О. Щербакова та ін. В їх працях робиться наголос на формуванні компетентного педагога, на зміні самого характеру вивчення майбутніми вчителями іноземних мов в початковій школі: замість минулої орієнтації на оволодіння граматичними структурами тепер більше уваги приділяється оволодінню міцними навичками живої мови як інструменту комунікації і взаємодії [3].

Тому метою нашої статті є аналіз комунікативно-діяльнісного підходу в підготовці майбутнього вчителя іноземної мови в початковій школі в умовах інтеграції з міжкультурним спрямуванням змісту навчання. Адаже оволодіння іноземною мовою як засобом комунікації є умовою успішного виконання подальшої професійної діяльності [2].

Потрібно зазначити, що вивчення іноземної мови включає не лише загальне знання про неї, а й вміння користуватися мовою як засобом спілкування, критично мислити, отримувати інформацію з усіх доступних джерел, оцінювати її, розуміти співрозмовника, формулювати власні думки тощо [4].

Майбутній педагог повинен розуміти, що бажаючих опанувати іноземну мову постійно зростає. Так, за даними Eurydice, мережі з обробки та моніторингу інформації з освіти країн-членів ЄС, англійська, французька, німецька, іспанська та російська мови становлять 95% від досліджуваних європейськими школярами іноземних мов. За даними

опитування, проведеного Європейською Комісією, як другу мову європейці відзначили англійську (41%), французьку (19%), німецьку (10%), іспанську (7%) і італійську (3%) [5].

Враховуючи бажання учнів оволодіти іноземною мовою та соціальне замовлення суспільства, школи та ВНЗ запроваджують вивчення іноземної мови як другого фаху в поєднанні з іншими дисциплінами.

Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи щодо вивчення та викладання сучасних мов у Європі визначає завдання у вивченні та викладанні сучасних європейських мов:

- посилене використання іноземних мов у викладанні немовних дисциплін, таких як: історія, географія, математика та інші; а також забезпечення сприятливих умов для цього виду діяльності;
- відпрацювання моделей співробітництва між країнами ЄС в галузі лінгвістичних обмінів студентами вищих навчальних закладів з метою надання можливостей кожному використовувати аутентичні матеріали для вивчення та активного застосування іноземних мов;
- широкої підтримки нового підходу до вивчення іноземних мов в рамках концепції неперервної особистої освіти шляхом забезпечення необхідної матеріальної (ресурсної) бази;
- поступового вдосконалення володіння іноземними мовами від “порогового рівня комунікації” (Threshold Level) до здатності вільно спілкуватися [6].

Визначили необхідні рекомендації, що стосуються формування професійної компетентності в підготовці майбутнього вчителя іноземної мови початкової школи:

- підтримувати педагогічні навчальні заклади всіх рівнів у ретельній підготовці навчальних програм з вибудованими в логічній послідовності;
- цілями та задачами, що включають лінгвістичні, дидактичні, психологічні та інтеркультурні компоненти підготовки майбутніх вчителів іноземних мов початкової школи;
- сприяти впровадженню в освітні технології нового виміру у викладанні іноземних мов “учитися учити”, що є ключовим поняттям концепції неперервної особистої освіти;
- допомагати та заохочувати викладачів педагогічних навчальних закладів до використання нового підходу у викладанні іноземних мов, що в документах Ради Європи зазначається як “автономія особи, яка вивчає сучасні мови” і визначається як здатність особи до більш незалежного та ефективного навчання, що є основою для неперервної особистої освіти та вдосконалення комунікативних умінь в умовах розвитку зміни оточуючої дійсності [7].

З огляду на це Британські педагоги створюють систему безперервної мовної освіти та ставлять перед майбутнім вчителем завдання широкої соціальної комунікабельності, поєднуючи вміння професійно-педагогічного спілкування з спеціальною мовною, загально психологічною та педагогічною підготовкою.

За останні десятиліття в Україні активізувались пошуки дослідників у галузі зарубіжної та вітчизняної теорії та практики професійної підготовки вчителів. Зокрема, досліджено систему підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів у Німеччині (В. Гаманюк, Т. Вакуленко), проблему педагогічної майстерності вчителя в теорії та практиці педагогічної освіти США (Р. Роман), систему підготовки педагогічних кадрів у Норвегії (В. Семилетко), модернізацію професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя (В. Ковальчук) та інші [8].

На думку англійського педагога Делла Фіша, одним з важливих вимірів вчительського професіоналізму є здатність до професійного розвитку. Він виділяє наступні здатності вчителя:

- усвідомлення власних теорій і теорії в застосуванні;

- здатність досліджувати власну практику;
- здатність оперувати практичною дослідницькою діяльністю на рівні класу;
- вміння вдосконалювати практику, розпізнавати дрібні помилки і працювати над їх ліквідацією [9].

Як свідчить аналіз праць вчених, важливу роль у мовній підготовці майбутнього вчителя іноземної мови в початковій школі відіграє формування професійно-лінгвістичних вмінь. Серед них: уміння користуватися знаннями з етимології, грамотно пояснити учням нормативні правила вимови, порівнювати будову інших мов з рідною, виявляти подібності і відмінності тощо.

В свою чергу, І. Глазкова виділяє три складові професійної підготовки вчителя початкової школи:

1) психолого-педагогічна підготовка (Н. Кузьміна, О. Піскунов); взаємозв'язок теоретичної підготовки та педагогічної практики (О. Абдулліна, Л. Кондрашова), професійна освіта (В. Сластьонін, Н. Хмель);

2) спільна діяльність професорсько-викладацького складу зі студентами, учнями (М. Кобзєв, В. Страхов);

3) професійно корисні види діяльності (С. Вершловський, Л. Лєсохіна) [2, 8].

Вітчизняні педагоги-науковці велике значення надають підготовці майбутнього вчителя іноземної мови в початковій школі до особистісно-орієнтованої освіти, яка полягає у здатності до постійного збагачення своєї духовної, фахової, педагогічної та професійної культури, бути професійно компетентним тощо.

Професійна компетенція – це сукупність теоретичних знань з педагогіки, психології, методики викладання предмету та вмінь їх практичного використання в роботі в загальноосвітньому навчальному закладі [9].

Необхідність модернізації вищої педагогічної освіти дозволяє виділити такі базові компетентності випускника педагогічного ВНЗ:

- 1) прийняття активної життєвої і професійної позиції;
- 2) орієнтація на соціальне і професійне самовизначення і самореалізацію, здатність до самоорганізації;
- 3) освоєння основних професійних навиків, практичних умінь в професійній сфері;
- 4) формування й володіння професійними цінностями і якостями, що відповідають загальнолюдським нормам;
- 5) досягнення сучасного загальнокультурного рівня і сформованість професійної культури [9].

Крім того, у підготовці педагога важливими є такі характеристики: професіональна мотивація, фундаментальність, методологічна обґрунтованість, професійна направленість підготовки студентів, багатофункціональність, комплексність в змісті, організації, методиці та контролі, емоційна насиченість, активізація самостійної пошукової навчальної та науково-дослідної роботи студентів. Необхідно зазначити, перед майбутнім вчителем іноземної мови визначається також проблема переходу від масово репродуктивної до розвиваючої, творчої й особистісної освіти, що створює умови для виявлення і формування творчої індивідуальності майбутнього вчителя [10].

Насамперед, використовувати в педагогічних дисциплінах проєктивні технології, вчити майбутнього вчителя створювати проєкти початкової школи сьогоdnішнього і завтрашнього дня, проєктувати і будувати професійні стосунки [8].

Зарубіжні вчені-педагоги, крім вимог професійного розвитку, включають знання лінводидактики, теоретичних підходів до мови і вивчення мови, релевантні політичні, соціокультурні, економічні й освітні знання в контексті практики навчання англійської мови. Особливу увагу надають і практичним вмінням, зокрема: обирати зміст і методи навчання відповідно до різноманітних потреб студентів; забезпечувати можливість учням розвивати усне і писемне мовлення іноземною мовою в позитивному навчальному середовищі; застосовувати принципи і прийоми оцінювання усного і писемного мовлення

іноземною мовою; оцінювати ефективність програм навчання іноземної мови; ефективно співпрацювати з колегами в низці контекстів [11].

Отже, беручи до уваги вимоги програмних документів, а також погляди зарубіжних і вітчизняних педагогів на проблему особливості і сутності підготовки майбутнього вчителя іноземних мов в початковій школі, вважаємо, що навчання і професійне вдосконалення повинні творити основу професійного розвитку вчителя, а також сприяти оптимальному розвитку молоді та спрямуванню її розуміння на проблеми і виклики майбутності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Сенченко В. О. Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів вищих технічних навчальних закладів. Гуманізм та освіта. Електронне наукове видання матеріалів VIII міжнародної науково-практичної конференції. 2006. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.comf.vstu.vinnica.ua/2008/txt/>.
2. Пуховська Л. П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі: спільність і розбіжності: Монографія. - К.: Вища школа, 1997. - 180 с.
3. Лихачев Б. Т. Сущность, критерии и функции научной педагогики // Педагогика – 1997. – № 6 – С. 21-26
4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nniif.org.ua/File/12bovaak.pdf>
5. Перспективи вивчення іноземних мов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/languages/article/6142/>
6. Council of Europe (1998) Recommendation No.R (98) 6 of the Committee of Ministers to Member States Concerning Modern Languages (Adopted by the Committee of Ministers on 17 March 1998, at the 623rd meeting of the Ministers' Deputies). – Strasbourg: Council of Europe.
7. Antoinette Camilleri. The Teacher's Role in Learner Autonomy // George Camilleri (ed.) Learner Autonomy-the Teacher's View. – Council of Europe Publishing, 1999.
8. Глазкова І. Я. Підготовка майбутнього вчителя до організації навчального діалогу в професійній діяльності: Дис... канд. пед. н: 13.00.04 / Бердянський держ. педагогічний ун-т. — Х., 2004. – 273с.
9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/SocGum/Vird/2010_10/8.pdf
10. Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Збірник наукових праць: У двох частинах / За редакцією Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО та О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. – Ч. 1. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. – 432 с.
11. Халимон І. Й. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя з другої спеціальності Іноземна мова : монографія / І. Й. Халимон; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. - Ніжин : [Вид- во НДУ ім. М. Гоголя], 2010. – 199 с.